

Stagiunea Budapestană

Nici asprimea acestei ierni neobișnuite, cu troiene și viscole cum nu mai fuseseră, — după spusele localnicilor — cam de 15—20 de ani, nici febra cumpărăturilor pentru sărbătorile de iarnă, care au împrumutat Budapestei atmosfera unui spectacol de mare montare, nu au împiedicat publicul să vină, masiv, la teatru. Seară de seară, la cele 17 spectacole — de toate genurile — proză, operă, operetă, cabaret, păpuși, pe care le-am văzut în două săptămâni, cit am poposit aici — sălile erau arhipline.

Încerc să-mi explic ce anume îl atrage pe spectatorul budapestan la teatru? Originalitatea repertoriului? E puțin probabil, deoarece cu excepția textelor politic-satirice, de la micile teatre — cabaret, nu am întâlnit prea multe „noutăți” de o deosebită forță atractivă. La Operă, bătrânele nemuritoare: *Faust* de Gounod și *Boema* de Puccini; la teatrele de proză tot solide partituri clasice de la Shakespeare și Schiller la Gogol, Madach, M. Gorki. E greu de presupus ca superficialul text al comediei lui Jean Kerr: *Mary, Mary!* (la Teatrul Iozsef Attila), ori firavul pre-text liric al operetei *Umeri Rezi* de Zoltan Pal (de la Operetă), să poată face obiectul curiozității publicului. Cel mult, din acest punct de vedere, să fi fost, poate, tentante satira anticlericală *Adrian al VII-lea* de Peter Luke sau libretul american *West Side Story* de Leonard Bernstein cu expresia sa violent modernă. Atunci regia? Dar din câte montări am putut urmări, virtuțile direcțiilor de scenă fac aspectul cel mai puțin atractiv în teatrul budapestan. E drept, două spectacole (la Teatrul Național: *Moise* și *Adrian al VII-lea*) puse în scenă de Marton Endre, impresionează prin rigoarea, sobrietatea și prin fidelitatea lor față de textele respective. Restul reprezentațiilor însă, apar oarecari, scutite de idei și interpretări regizorale spectaculoase. Sint montări corecte, cuminiți, fără altă pretenție decât aceea modestă de a creca, cât de cât, pe scenă o ambianță propice manifestării libere a actorului. Aici, de altfel, în zona artei actricești, cred că

se poate vorbi de factorul determinant al aflului spectatorilor... În adevăr, rămii în minte, exclusiv, după două săptămâni de frecventare zilnică a scenelor din Budapesta, cu imaginea numeroaselor personalități actricești, a creațiilor, individuale cu totul remarcabile și cu gindul la grija deosebită (cu totul caracteristică) a teatrelor de a pune în valoare actorul, de a cultiva în sensul bun al cuvintului, vedete. Forța emotivă a spectacolului *Moise*, de pildă, e generată de câteva interpretări magistrale, printre care mai ales aceia a marelui actor Sinkovits Imre în rolul titular. Copleșitor, prin expresivitatea și complexitatea lui, Sinkovits își construiește personajul parcă dinlăuntru; datele exterioare — mersul, privirea, ținuta — sint în funcție de stările lui intime, com-

Kalman Gyorgy (mijloc) în rolul titular din „Adrian al VII-lea” de Peter Luke, la Teatrul Național

Medveczky Ilona — steaua spectacolului „Șapte palme”, revistă-operetă de Karinty Ferenc, la Teatrul din Szeged

poziția ca atare, nefolosind niciodată instrumentația sau efectele superficiale ale grimei sau mimărilor stridente.

Pe alte coordonate, Kalman Gyorgy, actor de vădită luciditate își „calculează” inteligent gestica în rolul lui Adrian al VII-lea conturînd cu relief subtilitatea cu care Peter Luke îmbină planurile fantasticului și realului, virulența polemicii din textul său. Prezența izbitoră a aceluiași actor în rolul lui Oreste, din piesa maghiară *Dragostea mea, Electra*, de Gyurko Laszlo (tot la Teatrul Național), dă tensiunea specifică acestei reprezentatii, susținută și de o foarte bună actriță de dramă, Berek Katalin remarcabilă pentru sinceritatea cu care a știut să interpreteze pe Electra.

La Teatrul Madach, *Azilul de noapte* de M. Gorki. Dramă prin excelență de atmosferă și tipologie, s-a rezumat, din păcate, numai la virtuțile de compoziție ale unor actori de mîna întâi ca: Pecs Sandor (Luca), Gabor Miklos (Satin), Degy Istvan (Actorul), Psota Iren (Vasilisa).

Dar cel mai interesant și memorabil moment artistic din serile budapestane, în stare să justifice năvala de public la micul teatru Pesty, a fost marele monolog din *Jurnalul unui nebun* de Gogol, susținut de Darvas Istvan. Actorul a înfățișat destinul amar al înstrăinării lui Poprișcin, cu o rară și minuțioasă măiestrie, cu uimitoare precizie, dînd personajului forța magică a unui simbol agitatoric în favoarea umanității ultragiante.

Incontestabil, succesul comediei *Mary, Mary!* aparține actorului Bodrogy Gyula. Spontan și fermecător, cu haz irezistibil, cu ironie subtilă, actorul a înobilat banala partitură a eroului piesei, un bărbat

ce nu mai poate iubi decît pe fosta lui soție. Același actor, pe scena mini-teatrului-Microscop, a demonstrat virtuozități de actor total — cîntînd, dansînd, susținînd cu umor și dezinvoltură cupletul. În general actorii buni sînt invitați ca vedete în programele teatrelor de cabaret. Aceste mici teatre, cu mare randament economic, reprezintă de fapt mîndria budapestanilor. În montări modeste, (deși nu toate de cel mai bun gust) ele se bazează, în deosebi, pe plurivalența interpretativă și mimică a actorilor chemați să dea strălucire și penetranță foarte diverselor și îndrăznețelor texte satirice cu trimiteri la deficiențele din toate sectoarele vieții publice. Unele programe (de exemplu cel de la teatrul Microscop) mi s-au părut, deosebit de interesante prin comunicarea directă și spontană cu publicul, antrenat în dialog viu și autentic cu actorii. Aici, face „atmosferă” un excelent compeur: Komlos Ianos. La „Scena Mică”, (în spectacolul „Tovarăși și domni”) am întîlnit un admirabil parodist: Alfonso, un mare comic și bun cupletist: Kibedy Ervin; o cîntăreață-actriță Farago Vera. Fără pic de vulgaritate și cu mult haz, ea a demonstrat un fals „striptease” pe melodii folclorice de mare popularitate. La „Kamara Varieté” o primă parte de proză cu îndoielnice efecte și poante de comic gros a fost compensată, în partea a doua, cu bune numere specifice de music-hall; cuplet, iluzionism și balet, în care a evoluat cu strălucire „steaua” programului: cîntăreața-dansatoare Liskay Ludith.

De bună seamă întreaga trupă tînără și talentată de actori, cîntăreți, dansatori de la Teatrul de Operetă și mai ales protagoniștii Galambos Erzs (Anita), Kertesz Peter (Bernardo), Farkas Balint (Toni), care au înfățișat deosebit de expresiv, pe fundalul de violență și cruzime al segregacionismului din America trista poveste de dragoste din *West Side Story*, au fost argumentele convingătoare ale atragerii publicului la această reprezentatie. Un spectacol bun, pe un text de Karinty Ferenc cu caracter de revistă-operetă modernă, intitulat *Șapte palme*, cu doi interpreți din categoria artiștilor totali foarte dotați: Medveczky Ilona și Vegvari Tamas am văzut și în teatrul din Szeged.

Iar dacă la Teatrul de păpuși am urmărit cu multă plăcere (atît ceea ce se petrecea pe scenă) spirituala și delicata montare *Guliver în țara piticilor* — regia Szöny Kato — (cît mai ales ceea ce se petrecea în sală, tulburătoarea veselie și animație), fenomenul a fost generat de inițiativa teatrului de a aduce în carne și oase, pentru bucuria și satisfacția generală, pe celebrul și popularul actor de operetă Ratonyi Robert.